

Користење на интернет

Еве неколку корисни совети како најдобро да користите интернет

За интернетот

Има многу работи што можете да ги правите на интернет. Вие можете:

- Да одржувате врски со роднините и пријателите.
- Да ги водите вашите финансии со работа со банките преку интернет (online banking).
- Да купувате на интернет, а купените работи да ви бидат испорачани.
- Да следите вести или да дознаете за работи што ве интересираат.

За да истражувате на интернет, најнапред треба да се поврзете. Тоа можете да го направите на неколку начини:

- Да го користите вашиот домашен компјутер со помош на broadband врска.
- Да користите безжична (wireless) или Wi-Fi врска од кафетерија или библиотека.
- Да го користите вашиот умен телефон (smartphone) поврзувајќи се преку 3G и 4G телефонска мрежа.

Компјутерските вируси може да го оштетат вашиот компјутер или да украдат ваши лични податоци, но има нешта кои можете да ги направите за да се заштитите.

- Користете програми за заштита од вируси, за да го заштитите вашиот компјутер.
- Програмите за заштита од вируси, како што се AVG и Avast! може да се преземат (download) бесплатно од интернет.
- Компјутерите со Windows 10 доаѓаат со програмата за заштита од вируси Defender.

Има многу работи што можете да ги правите на интернет

Користење на интернет

Запознавање со интернетот

Интернет страниците (websites) се места на кои може да најдете информации на интернет. Еве неколку начини на кои можете да најдете интернет страница:

- Напишете адреса во програмата за интернет прелистување - прелистувач (web browser). На пример: www.abc.net.au
- Во програмата за интернет пребарување - пребарувач (search engine) впишете зборови како што се Google или Bing.
- Користете **Bookmark** или **Favourite** за да ги меморирате - запамтите (save) безбедните интернет страници (websites), за лесно да ги најдете.

Интернет страници се места на кои можете да најдете информации

На некоја интернет страница лесно може да се вратите со кликување на врските (links) на интернет страниците.

- Врска е често некој текст кој е подвлечен или во различна боја.
- Понекогаш врска е некое копче или слика на страницата.
- Понекогаш врската ја менува бојата кога со покажувачот (cursor) на глумчето преминувате преку неа.
- Обично покажувачот се претвора во рака со испружен показалец кога преминува преку врска.

Лесно можете да се вратите на некоја интернет страница со помош на Bookmarks или Favourites.

- Bookmarks и Favourites се имиња што различни интернет прелистувачи ги користат за истата функција.
- **Bookmarks** и **Favourites** се команди за директно поврзување (shortcut) со некоја интернет страница.
- На Windows компјутерите, вие меморирате некој обележувач (bookmark) со кликување на **свездичката** на **Address bar** (правоаголник за адреса) на прелистувачот (browser), и потврдувајќи го името и локацијата.

Ако треба да отпечатите интернет страница, тоа можете да го сторите на повеќе начини:

- Користејќи го копчето **Print** на интернет страницата, ако тоа постои.
- Ако го нема, користејќи го копчето **Print** на интернет прелистувачот (browser), ако постои.
- Користејќи ја командата **Print** во колоната **File** на прелистувачот.

Користење на интернет

Почитување на правилата

Законите за заштита на авторските права (copyright) важат и за интернетот.

- Текстовите, сликите, музиката, телевизиските програми и филмовите на интернет се често со заштитени авторски права.
- Симболот за заштитени авторски права често покажува дека нешто е со заштитени авторски права. Дури и ако симболот не е присутен, вие треба да претпоставите дека содржината е со заштитени авторски права.
- Незаконски е некоја содржина да се копира, менува и репродуцира без дозвола. Ако сакате да користите содржина од некоја интернет страница, треба да побарате дозвола.
- Постојат многу начини да се има пристап до некоја содржина без да се повредат авторските права; на пример, со Spotify или iTunes за музика, и ABC iView или YouTube за видеа.

Незаконски е некоја содржина да се копира, менува и репродуцира без дозвола.

За голем број интернет страници постојат услови (terms and conditions) кои треба да ги прочитате пред да прифатите што и да е.

- Условите се правилата со кои се одредува како може да ја користите интернет страницата.
- Бидете сигурни дека сте ги прочитале условите ако имате намера да се приклучите или регистрирате за нешто на интернет.